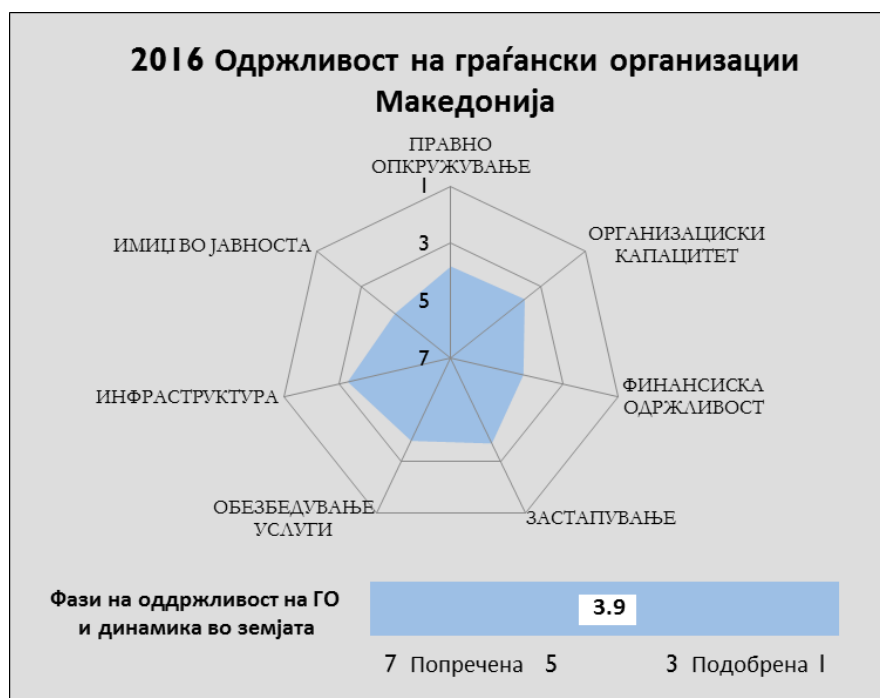

2016 ИНДЕКС НА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ – МАКЕДОНИЈА

ОДРЖЛИВОСТ НА ГО: 3.9

Нестабилната политичката состојба продолжи и во 2016 година. Како резултат на тоа, ГО имаа сè поголеми потешкотии да пристапат и да соработуваат владините институции, а нивната вклученост во развојот на политиките продолжи да се намалува.

Согласно Пржинскиот договор од 2015 година, склучен со посредство на ЕУ и САД меѓу четирите најголеми политички партии - владејачките Внатрешната македонска револуционерна организација - Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) и Демократската унија за интеграција (ДУИ) и опозициските Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ) и Демократската партија на Албанците (ДПА) – Никола Груевски поднесе оставка од позицијата премиер во јануари 2016 година. Се формираше техничка влада со цел да распише предвремени парламентарни избори. На 12 април, претседателот Ѓорѓе Иванов помилува педесет и шест високи државни функционери осомничени за учество во нелегално прислушување, тешка корупција, лажирање избори и други криминални дела. Овој развој на настаните ги запре истрагите на Специјалното јавно обвинителство (СЈО) под Пржинскиот договор и предизвика масовни протести кои го добија името Шарена револуција. Предводени од движењето „#Протестирам“ и поддржани од опозициските партии, демонстрантите изнесоа јасни барања. Неколку од клучните барања беа претседателот да ја повлече одлуката за помилување и да поднесе оставка; да се осигура уставноста на СЈО; да се формира посебно судско одделение во кое ќе се парничат наводните криминални дела и ќе се даде предност на итните реформски приоритети; и да се одложат парламентарните избори додека не се обезбедат услови за слободно и фер гласање.

Во мај, Уставниот суд ја поништи одлуката од 18 јануари за распуштање на Собранието како неуставна, со што ги сопре дејствијата за изборите на 5 јуни и со кратко известување го повика Собранието да продолжи со работа. Кон крајот на јули, четирите најголеми политички партии потпишаа Анекс на Пржинскиот договор со цел да се реши политичката криза, повторно со посредство на ЕУ и САД. Анексот се осврна на спорниот избирачки список (што подразбира и отстранување на фантомските гласачи и починатите) и медиумската слобода; поддршка за СЈО; и ги обврза партиите да се фокусираат на инклузивност во реформските процеси преку вклучување во Собраниска работна група на претставници од граѓанското општество и експерти. На 2 септември се формираше техничка влада, во која имаше и министри од редовите на СДСМ, за да ги подготви изборите на 11 декември. Во текот на октомври, СЈО ги интензивираше истрагите за прислушувањето и останатите скандали и прикажа докази за директна вмешаност на поранешниот премиер Груевски и поранешниот шеф на Управата за безбедност и контраразузнавање (УБК) Сашо Мијалков во прислушување на 5.817 телефонски броеви на високи државни функционери, новинари, бизнисмени, а меѓу другите и граѓански активисти.

На 11 декември беа спроведени мирни избори. Трката беше премногу тесна, поради што и двете политички партии ВМРО-ДПМНЕ и СДСМ прогласија победи со своите коалиционери. По прегласувањето во една изборна единица на 25 декември, ВМРО-ДПМНЕ беше прогласена за победничка партија освојувајќи педесет и едно од 120 пратенички места (десет помалку од претходниот парламентарен состав). Следеше СДСМ со освоени четириесет и девет места (петнаесет повеќе од претходниот состав). Напорите да се формира коалициона влада продолжија до крајот на годината.

Континуираната политичка криза го поткопа развојот во Македонија во текот на годината. Продолжи масовната емиграција, особено на младите и луѓето од руралните области. Кризата предизвика проблеми во извршувањето на основните должности на јавните институции, меѓу кои и спречување и заштита од катастрофи. Пример за тоа се поплавите што го зафатија скопскиот регион во август, при што имаше дваесет и две жртви и се предизвика огромна штета на имот и добиток; а исто така и серијата земјотреси во септември. Поради неажурноста на државните институции, ГО и активисти веднаш реагираа на кризата и обезбедија хуманитарна помош, расчистување и транспорт.

Официјалната бројка на регистрирани ГО во Централниот регистар на Република Македонија (ЦРМ) во декември 2015 година изнесуваше 14.245. Но, само 4.148 од нив поднеле годишни сметки или финансиски извештаи и се сметаат за активни. Иако согласно Законот за здруженија и фондации (ЗЗФ) од 2010 година, ГО се обврзани да се пререгистрираат, ЦРМ нема добиено изречено овластување да ги избрише сите ГО кои не се пререгистирале или не се активни. Исто така, нема официјална бројка организации кои се регистрирани согласно ЗЗФ. Податоци за бројот на регистрирани ГО, како и приходи, расходи и структура на вработени во граѓанскиот сектор се достапни во ЦРМ само со наплата. ГО кои се дел од работните групи за развој на новиот Национален акциски план за Отворено владино партнерство 2016-2018 година го покренала ова прашање, но останува да се види дали ЦРМ ќе ја исполни обврската да ги направи овие податоци достапни за јавноста.

ПРАВНО ОКРУЖУВАЊЕ: 3.8

Правната околина за ГО во Македонија продолжи да се влошува во 2016 година, со сè повеќе случаи на прогонување активисти и ГО кои ги критикуваат владините политики.

За време на пролетните протести на Шарената револуција, провладините медиуми ги повикаа властите да ги истражат финансиите на ГО, по што следеа контроли на Финансиската полиција во неколку ГО. На пример, Финансиската полиција ја посети Граѓанската асоцијација МОСТ на денот кога истата одржа прес-конференција околу нивната проценка за подготвеноста на владините институции да организираат слободни и фер избори, но до крајот на годината не беа покренати постапки против организацијата. Провладините медиуми исто така објавија приходи на неколку ГО и нивни вработени кои беа истакнати активисти во Шарената револуција со цел да им го нарушат угледот и да докажат дека движењето е поддржано со странски средства. Управители на ГО и академици беа повикани на испрашување во полиција, а на некои граѓански активисти кои протестираа им беа побарани документи за идентификација.

Покрај тоа, еден месец пред изборите, Управата за јавни приходи спроведе селективни финансиски инспекции на ГО на барање на друга неименувана државна институција. До крајот на годината, најмалку деветнаесет ГО беа посетени од финансиски инспектори а уште неколку добија известување за претстојни инспекции. На 9 декември 2016 година, Граѓанското движење за одбрана на Македонија (ГДОМ) подели летоци низ главниот град со список на претставници од ГО и активисти, пред сè соработници на Фондација Отворено општество – Македонија (ФООМ). На летоците се шпекулираше дека овие лица се „платеници“ и содржеа копии од клеветнички статии за некои од нив. Заканите кон македонските ГО кулминираа на 17 декември 2016 година. За време на протест од владејачката партија додека Државната изборна комисија одлучуваше по жалбите на опозицијата за изборна измама, лидерот на ВМРО-ДПМНЕ Груевски прочита проглас. Меѓу другите тврдења, истиот содржеше директна закана до „непослушните“ претставници на ГО и активисти, поточно дека ќе се бори за „десоросоизација“ на Македонија, зајакнување на независниот граѓански сектор и регулирање

на финансирањето на „фондации и невладини организации“ согласно моделите од најнапредните демократии во светот.

ЗЗФ предвидува широка рамка за работата на здруженијата и фондациите. Процесот на регистрација е брз, евтин и лесен. ЗЗФ е доволно јасен во однос на организациското управување, доменот на работа, обврските за известување и останатите аспекти од работата на ГО.

Даночниот третман на ГО сè уште е неповолен. ГО немаат придобивки иако се непрофитни ентитети. Напротив, Законот за данок на добивка пропишува понеповолни регулативи за ГО во споредба со одредени профитни ентитети. На пример, според член 32 од Законот за данок на добивка, микро и малите компании се ослободени од плаќање данок на добивка доколку нивниот приход генерира даночна обврска пониска од 53.000 долари, а слични ослободувања не важат за ГО.

ЗЗФ им овозможува на ГО да вршат економски активности согласно со нивните статутарни цели, иако постојат разни толкувања дали таквиот приход е подложен на даночење. ГО може да учествуваат во јавни набавки на национално и локално ниво под истите услови како и други ентитети.

Граѓанскиот сектор има пристап до правна помош од стручњаци во неколку организации, повеќето во главниот град. Овие стручњаци најчесто работат про-боно бидејќи има мал број донаторски програми или друг вид поддршка за ваков вид услуги.

ОРГАНИЗАЦИСКИ КАПАЦИТЕТ: 3.7

Организацискиот капацитет продолжи да расте во 2016 година, пред сè благодарение на мобилизацијата на граѓаните. Шарената револуција овозможи децентрализирана граѓанска мобилизација, со протести во петнаесет градови и рурални области, а и во дијаспората. Во септември 2016 година, граѓанската акција „Ние одлучуваме!“⁶, предводена од дваесет и една ГО, започна кампања во повеќе од дваесет општини за да ги поттикне граѓаните да гласаат на парламентарните избори.

Иако голем број ГО немаат воспоставено подиректни врски со своите конституенти, има примери за ГО кои поддржуваат маргинализирани групи – како на пример Првата детска амбасада Меѓаши, за правата на децата; ЛГБТИ центарот, за ЛГБТИ популацијата; како и Опции за здрав живот Македонија и Асоцијација за здравствена едукација и истражување, за репродуктивните права – кои низ годините развиле силна база на конституенти.

Во 2016 година, одредени ГО пријавија притисоци од владата директно врз нив или нивните поддржувачи при обиди за подигнување на јавната свест за најразлични прашања, кои најчесто резултирале со самоцензура. На пример, кога жените во Шуто Оризари, општината со најголем број Роми, одлучиле да протестираат зашто немаат пристап до услуги за нивното репродуктивно здравје,

градоначалникот им се заканил со санкции, вклучувајќи ја социјалната помош, што ги натерало да се откажат од протестот.

Поради зависноста од ограничени средства наменети за краткорочни проекти и недостатокот на човечки ресурси, мал број ГО одвојуваат средства за воспоставување системи за краткорочно или долгорочно планирање, или мониторинг и евалуација. ГО најчесто подготвуваат стратешки планови само на барање или под директно покровителство на донаторите. До септември 2016 година, програмата Цивика Мобилитас, која е поддржана од Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC) и ја спроведува Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС), им додели 18-месечни институционални грантови на дваесет организации, кои подразбираат и помош при стратешко планирање. Според прашалникот за самооценка спроведен на почетокот на 2016 година со ГО кои ги добиле овие институционални грантови, 68,6 проценти пријавиле дека имаат стратешки планови. Од оваа група 53,1 проценти имале стратешки планови кои ја вклучувале 2016 година, а 46,1 проценти имале застарени планови. Исто така, според истражувањето спроведено од проектот за Техничка поддршка за граѓанските организации (ТАКСО) објавено во април 2016 година, 52 проценти од испитаните ГО имале стратешки планови, од кои само 40 проценти собрале доволно средства за да ги спроведат плановите.

Одборите најчесто се само формални и се составени од луѓе кои имаат извршни функции во организацијата. Постојат неколку иницијативи за подобрување на оваа пракса. На пример, Цивика Мобилитас обезбеди обуки за примателите на грантовите кои, меѓу другото, се однесуваа на поделбата на одговорностите во рамките на организацијата. За разлика од помалите ГО, најчесто само поголемите ГО и афирмираните организации имаат јасна поделба меѓу улогата на Одборот на директори и извршниот персонал.

Според најновите достапни податоци, регистрирани се само 1990 вработени во ГО со полно работно време во 2015 година. Вработените се ангажираат на проекти и не им се плаќаат придонеси за пензиско и здравствено осигурување. Бројот на клучни лидери во граѓанското општество и активисти продолжи да се исцрпува во 2016 година поради незадоволството со политичката состојба, како и поради генерацииската промена на лидери. Многу малку ГО можат да одвојат ресурси за развој или обука на персоналот. ГО најчесто најмуваат надворешни соработници во областа на сметководството, ИТ и слични професионални услуги.

Најголем дел од граѓанските иницијативи зависат само од волонтери, додека професионалните организации ретко работат со волонтери. Нема официјална статистика за волонтерите, но според Светскиот индекс на давање (WGI) за 2016 година, само 7 проценти од испитаниците во Македонија одговориле дека учествувале во волонтерска акција во 2015 година, за разлика од 2014 година кога бројката изнесувала 9 проценти и 14 проценти во 2013 година.

На повеќето ГО им недостасуваат стратешки и организациски пристап до информатичка технологија (ИТ). Иако повеќето грантови предвидуваат купување нова или обновена опрема, персоналот најчесто ја користи својата опрема. ГО ги користат интернетот и своите телефони како примарни алатки за комуникација, како и за пристап до мејл и социјалните мрежи. Донаторската програма „Тексуп Балканс“ нуди најразлични софтверски производи за ГО и бесплатен или минимален износ за пристап до јавни библиотеки. Досега, деведесет и три ГО се регистрирале да учествуваат во програмата, од кои дваесет и четири платиле минимален надоместок, а дваесет други организации добиле донации за пристап до Мајкрософт Офис 365 за непрофитни организации.

Според закон, ГО треба да имаат веб-страници на кои ќе ги објавуваат финансиските извештаи. Сепак, многу од нив немаат веб-страници поради недостаток на средства, техничка експертиза или внатрешни одлуки. Нема правни последици или јасни процедури за да се спроведат против тие ГО. За некои организации, страниците на „фејсбук“ им се единствено присуство на интернет.

ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ: 4.4

Финансиската одржливост не претрпе сериозни промени во 2016 година. ГО не го диверзифицираа своето финансирање заради недостаток на можности и институционална поддршка, но и заради зависност од проектно финансирање. Според последните податоци од ЦРМ, во 2014 година, ГО објавиле дека 68 проценти од нивните приходи потекнуваат од донации и грантови.

Како и во претходните години, финансиите на ГО во 2016 година во најголем дел доаѓаат од странски извори, ЕУ, УСАИД, SDC, Амбасадите на Велика Британија и кралството Холандија. Не се забележани значајни промени во однос на нивото на странско финансирање во текот на годината. Програмата Цивика Мобилитас, поддржана од SDC, која се очекува да додели вкупно 5,5 милиони евра на ГО во периодот помеѓу октомври 2014 и септември 2018 година, додели околу 3,7 милиони евра на седумдесет и осум ГО до крајот на септември 2016 година. Делегацијата на Европската Унија (ДЕУ) во Скопје објави повик за повеќегодишни грантови во износ од 5 милиони евра преку Програмата за граѓанско општество во април и потпиша договори со деветнаесет ГО во декември. ГО може да добијат средства и од фондовите на Инструментот за претпристапна помош (ИПА) и Европскиот инструмент за демократија и човекови права (ЕИДХР) преку Министерството за финансии и ДЕУ. Но, поради јазични бариери и сложените административни услови на ЕУ, помалите ГО најчесто немаат можност да ги добијат овие и слични странски извори на финансирање. Во ноември, УСАИД започна нова петгодишна програма за граѓанско учество со која раководи Институтот Ист-Вест Менаџмент кој ќе обезбеди долгорочна поддршка за ГО и мрежите.

Државната поддршка на ГО е незначителна. Според Извештајот за овозможувачката околина на МЦМС за 2016 година, само 22 проценти од ГО добиваат поддршка од буџетот на државата и таа изнесува малку повеќе од 10 проценти од буџетите на само 12 проценти од анкетираниите ГО. Вкупната поддршка од државата во 2016 година изнесува околу 4,7 милиони евра, што е слично на 2015 година (4,8 милиони евра). Државните средства се распределуваат преку неколку институции, како Генералниот секретаријат на Владата (преку Одделението за соработка со невладини организации), Агенцијата за млади и спорт, Дирекцијата за заштита и спасување, Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, Секретаријатот за спроведување на Охридскиот рамковен договор, како и Министерствата за одбрана; животна средина; здравство; правда; труд и социјална политика, и култура. Со овие средства се поддржуваат проектни активности, а не се обезбедува институционална поддршка или кофинансирање. Добивките од лотарии се распределуваат на одреден број ГО преку нетранспарентна процедура. Во 2016 година, оваа поддршка за ГО изнесуваше 1,07 милиони евра.

Исто така, државната поддршка е маргинална или непостоечка во повеќето општини, иако има исклучоци од ова правило. Според извештајот на МЦМС за 2016 година, 17 проценти од испитаните ГО добиваат повеќе од 10 проценти од нивните буџети од финансирање на локално ниво. Градот Скопје распределува повеќе средства од која било друга општина. Но во 2016 година, политиката за

финансирање претрпе измени и ГО добиваат средства откако ќе се спроведат активностите. Спротивно на тоа, општина Струмица обезбедува средства однапред.

Индивидуалната филантропија и волонтирањето се ограничени, иако бегалската криза и поплавите во август во Скопје делумно поттикнаа нивно зголемување во 2016 година. Според базата на податоци „Гивинг Балканс“ (на Каталист и Хорус), индивидуалци и корпорации донирале 1,8 милиони евра за поплавените. Според Светскиот индекс на давање, 26 проценти од испитаниците во Македонија изјавиле дека донирале на добротворни организации во 2015 година, споредено со 35 проценти во 2014 и 41 проценти во 2013 година.

Корпоративната филантропија сè уште е неразвиена. Претпријатијата немаат стратегија за корпоративна општествена одговорност или филантропски програми за да ги поддржат ГО. Претпријатијата кои им помагаат на ГО најчесто обезбедуваат нефинансиска поддршка. Исто така, бараат да не бидат посочени кога активностите на ГО се од политичка природа, зашто се плашат од реперкусии од властите. На пример, едно претпријатие кое јавно ја поддржуваше Шарената револуција се соочи со прогон од државата, финансиски инспекции и казни. Од друга страна, банките нудат помалку поддршка за ГО и притоа бараат нешто за возврат, како на пример, јавно признание за донацијата.

Со исклучок на некои социјални услуги, државните институции не склучуваат договори со ГО за обезбедување услуги. Организациите исто така ретко склучуваат договори со претпријатијата за да обезбедат услуги, како обуки или координација на активности за општествена одговорност. Сепак, ГО успеваат да генерираат приход од добра и услуги. Според податоците на ЦРМ, во 2014 година ГО објавиле приход од 5,2 милиони евра (од вкупно 81 милион) од продавање производи и 4,7 милиони евра приход од услуги. Членарините што ги плаќаат членовите се симболични и се важни само во ГО како на пример Здружението на пензионери и одредени мрежи.

Многу мал број организации демонстрираат финансиска транспарентност или вршат финансиска ревизија, освен ако не се обврзани од донаторите. Најчесто таквите ревизии се вршат за конкретни проекти.

ЗАСТАПУВАЊЕ: 3.7

Иако иницијативите за застапување се зајакнаа во 2016 година, поради пролонгираната политичка криза, државните институции уште повеќе се затворија за мислењето на ГО, што резултираше со пад на застапувањето во текот на годината.

Спроведувањето на Стратегијата за соработка меѓу Владата и граѓанскиот сектор 2012-2017 беше минимално во текот на 2016 година и до крајот на годината само две од педесет и две мерки беа спроведени. Владата донесе Одлука за формирање на Совет за соработка помеѓу Владата на Република Македонија и граѓанскиот сектор во мај 2016 година, само два работни дена откако

Одлуката им беше презентирана на ГО и не беа дозволени понатамошни консултации. Седумдесет и пет ГО кои се залагаа за формирање на Советот испратија заедничка реакција до Генералниот секретаријат на Владата, искажувајќи загриженост околу Одлуката, вклучувајќи недостаток на време за квалитетни консултации, недоволна застапеност на ГО во Советот, вклучување на службеници кои не се доволно искусни, нејасни услови за селекција на кандидати за Советот, како и недостаток на механизми за надгледување на процесот. И покрај овие приговори, Владата продолжи со селекција на кандидати, што резултираше со бојкот на процесот и уште една изјава потпишана од осумдесет и девет ГО. Се избраа тринаесет претставници на ГО, повеќето од нив се непознати во секторот и не работат во областите кои ги застапуваат. Владата не ги потврди кандидатите до крајот на 2016 година и Советот сè уште не е активен.

Другите механизми за поттикнување на учеството на ГО во креирањето политики се исто така неефективни. На пример, ГО сè уште не се вклучени во работните групи за ЕУ Инструмент за претпристапна помош (ИПА) фондовите, и покрај постоењето на ИПА механизмот за ГО, мрежа од 217 ГО посветени на поддржувањето на јавните институции при планирањето претпристапната помош која подразбира структурни реформи. Проблематично беше и основањето на Регионална канцеларија за младинска соработка (РИКО). ГО го бојкотираа процесот откако на нерегистрирани ГО им беше дозволено да гласаат за претставник на РИКО. Истовремено, Националниот младински совет на Македонија сè уште не е признаен од државата. Во февруари 2016 година, се усвои Национална стратегија за млади, преку минимални консултации, без буџет и акциски план.

И покрај техничките подобрувања на Единствениот национален електронски регистар на прописи (ЕНЕР), јавните консултации за предлог-законите продолжија да затајуваат. Во 2016 година беа разгледани 505 законски ставки, од кои за 453 имаше потреба од консултација со јавноста. Електронски консултации беа организирани за дваесет и една (поточно 5 проценти) од нив и забележан е значителен пад од 2015 година. За шеснаесет од дваесет и едниот предлог закони, приложени за електронски консултации преку ЕНЕР, минималниот рок од десет дена за консултации не беше испочитуван. Мнозинството (76 проценти) закони, вклучувајќи и 238 предлози кои требаше да бидат подложни на консултации, беа усвоени по итна постапка – чија намена е инаку за вонредни состојби – со што се заобиколува обврската за консултација. Исто така, најголем дел од легислативите кои ги предложува Владата се дискутираат на затворени владини седници, чии записници не се достапни за јавноста.

Единствен пример за учество на граѓанскиот сектор во 2016 година беше при подготовката на Националниот акциски план за Отворено владино партнерство (ОВП) 2016-2018 година. Сепак, нивото на соработка околу ОВП опадна откако истакнато лице од провладините медиуми, познато по користење на провокативен говор беше номинирано да учествува во работните групи за ОВП. Иако ГО и понатаму земаат учество во иницијативите околу ОВП, сепак се претпазливи и немаат доверба во квалитетот на соработката.

И покрај овие препреки, застапувањето беше на високо ниво во 2016 година. Шарената револуција, предводена од движењето „#Протестирам“, беше најзначајната кампања за застапување во 2016 година. Најпрво, Шарената револуција се состоеше од протести, но кампањата се прошири откако претседателот помилуваше службеници кои наводно биле вклучени во корупција. Демонстрантите истакнаа барања како повлекување на одлуката за помилување, оставка на претседателот, одложување на изборите додека не се обезбедат услови за слободни и фер избори и формирање на посебен оддел во рамките на Кривичниот суд за случаите на СЈО. Неколку барања, како тоа за повлекување на одлуката за помилување, беа исполнети, додека останатите останаа нерешени до крајот на годината. Во јули, група ГО и експерти презентираа Предлог за итни демократски приоритети на конференција за јавноста. Предлогот има за цел да даде поттик, насоки и активности за релевантните лица со цел повторно да се воспостават демократските стандарди и вредности во Македонија, да се постигне напредок во клучни политички области и конечно, да се создадат услови за слободни и фер избори.

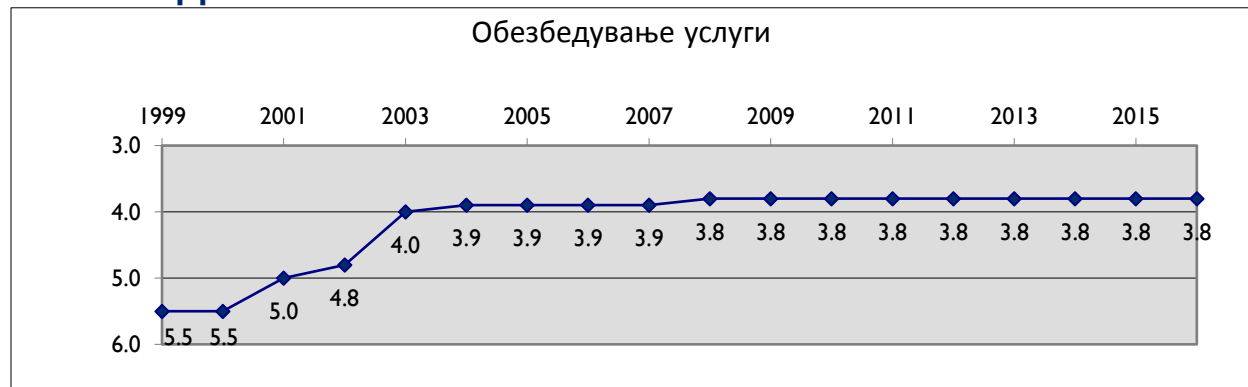

Други слични активности се однесуваа на прашања поврзани со здравјето и средината. Платформата за ХИВ одржа протест пред Министерството за здравство заради драстичното намалување на средствата за превенција и лекување на ХИВ. Иако буџетот беше намален, сепак овој напор резултираше со распределување на значителен износ за ГО кои работат со ова прашање. Исто така, Министерството за здравство ги вклучи ГО во процесот на формирање критериуми за добивање на овие средства. Здружението „Ајде Македонија“ поттикна донесување закон за регулирање на донирањето на вишокот храна, но сепак не влезе во парламентарна процедура до крајот на 2016 година. Во 2016 година се одржаа многу активности фокусирани на животната средина. Во Тетово, граѓаните протестираа за да обрнат внимание на нерешените прашања со депониите и загаденоста на воздухот, што резултираше со затворање на фабрика. Граѓанската иницијатива „Арсена“ презеде бројни активности околу нивото на арсен во водата за пиење во Гевгелија. Иако активностите ја подигнаа свеста кај граѓаните, властите не презедоа чекори за решавање на проблемот.

Провладините групи исто така преземаа активности во 2016 година. Како одговор на Шарената револуција, неформалната провладина иницијатива ГДОМ организираше контра-протести, протести и дебати со цел да креира контра-наратив во корист на владата. Движењето напаѓаше активисти за човекови права и ГО кои ја критикуваа власта, а го повика и Уставниот суд да го разреши СЈО кое „ја уништува Македонија“.

Не се појавија нови иницијативи за подобрување на овозможувачката средина за ГО во 2016 година. Состојбата со иницијативата за измени и дополнувања на законите за даноци за ГО од 2015 година остана неадресирана.

ОБЕЗБЕДУВАЊЕ УСЛУГИ: 3.8

ГО и понатаму обезбедуваат најразлични социјални услуги, како социјална заштита на деца, лица со попреченост и маргинализирани групи, вклучувајќи и хуманитарна помош за бегалците и мигрантите. Сепак, ваквите услуги добиваат мала поддршка од локалната власт, со што се отежнува обезбедувањето квалитетни услуги. Министерството за труд и социјална политика и понатаму ги финансира ГО на нетранспарентен начин. Генерално, истото објавува недоволно податоци околу критериумите за селекција, одбраните организации или резултатите од работата на примателите на грантовите. Градот Скопје кој ги поддржува услугите на голем број ГО кои се во главниот град, донесе одлука да исплаќа надоместок за услугите само откако истите ќе се извршат, иако најголем број ГО немаат доволно средства да обезбедуваат услуги без авансна исплата. Околу 95 проценти од средствата наменети за услугите кои ги нудат ГО се од странски донатори.

Разурнувачките поплави кои го зафатија Скопје во август ги поттикнаа ГО и активистите да обезбедат хуманитарна помош и во голема мера го заменија делувањето на државата. Волонтери веднаш обезбедија хуманитарна помош и помогнаа при расчистувањето и транспортот. Исто така, волонтери од ГО и активисти, претежно со странски донации, продолжија со помошта за мигрантите и бегалците заглавени на македонските граници со Грција и Србија и тоа преку следење на состојбата и обезбедување услуги.

Услугите кои ги обезбедуваат ГО генерално ги рефлектираат потребите на нивните целни групи, кои понекогаш се одредуваат преку проценка на потребите поврзана со барањата на одреден проект или грант. Но, многу често ГО не успеваат да ги задоволат сите потреби на корисниците поради недостаток на средства. ГО објавуваат многу анализи и истражувања кои се бесплатни и се доставуваат до државните институции и до јавноста.

Државата сè уште не е подготвена да воспостави партнерство со ГО или да ги децентрализира услугите. ГО и понатаму се залагаат за воспоставување на регистри и дозволи во одредени сектори со цел да се подобри состојбата и да се обезбедат механизми кои ќе гарантираат квалитетни услуги. На пример, Асоцијацијата за здравствена едукација и истражување (ХЕРА) и понатаму се залага за формирање регистар на ГО кои работат на проблематика поврзана со ХИВ.

ИНФРАСТРУКТУРА: 3.3

Инфраструктурата за поддршка на секторот не претрпе значајни промени во 2016 година. Ресурсниот центар ТАКСО финансиран од страна на ЕУ нуди најразлична помош вклучувајќи и канцеларија за помош, услуги за зајакнување на капацитетите и информации за отворени повици. ФООМ (преку проектот на УСАИД за граѓанско општество) и МЦМС (преку програмата Цивика Мобилитас), нудат информации и услуги за ГО кои се достапни лично и преку нивната веб-страница. Новиот петгодишен проект на УСАИД за граѓанско учество започна кон крајот на ноември и има за цел да ги поддржи напорите на македонското граѓанско општество и младинските организации да соработуваат со граѓаните, приватниот сектор и институциите за прашања од јавен интерес.

МЦМС и ФООМ доделуваат грантови финансирани од SDC и УСАИД. Четири конзорциуми на ГО доделуваат грантови од ДЕУ за мали проекти помеѓу 3000 и 5000 евра. Во 2016 година, ДЕУ исто така објави повик во рамките на програмата за граѓанско општество и алоцираше 5 милиони евра за грантови кои имаат компоненти за понатамошно распределување.

ГО често споделуваат информации преку мејлинг листи на ТАКСО и тематски коалиции. Во 2016 година, ИПА механизмот, коалиција од 217 ГО од различни области, одржа избори за претставници на секторот и понуди сеопфатни програми за зајакнување на капацитетите на инволвираните ГО.

Висококвалификувани обучувачи нудат најразлични видови обуки, меѓу кои има и понапредни. ГО најчесто доаѓаат до обуките преку Проектот за граѓанско општество, Цивика Мобилитас и ТАКСО.

Обуките најчесто се бесплатни, а покриваат и трошоци за превоз. Материјалите се достапни на македонски, а некои и на албански јазик.

Меѓу-секторски партнерства се уште не се воспоставени. Во 2015 година, Конект го објави првото истражување во државата во однос на соработката меѓу ГО и бизнис заедницата, врз основа на друго истражување спроведено во 2014 година. Иако речиси половина од ГО објавиле дека соработувале со бизнис секторот, само 15,5 проценти од бизнис секторот известиле за некаква соработка со ГО. На локално ниво, има неколку примери за соработка меѓу ГО и владините институции. На пример, Град Скопје, во соработка со Волонтерскиот центар, Цивика Мобилитас, Министерството за труд и социјална политика, фестивалот Таксират и Младинскиот културен центар – Битола организираа саем за ГО и волонтирање во месец декември.

ИМИЦ ВО ЈАВНОСТА: 4.5

Сликата во јавноста за ГО продолжи да се влошува во 2016 година. Јавните напади, говорот на омраза и хајките против критички настроените ГО и активисти од страна на провладините медиуми зачестија и станаа сè подиректни во текот на годината. Поточно, про-владините медиуми ги демонизираа протестите на Шарената револуција, ги поврзуваа со Исламската држава и ги етикетираа демонстрантите како странски агенти и „уништувачи на македонската историја“. Високи државни функционери исто така отворено зборуваа против своите критичари. Поранешниот премиер ги нарече ГО „соросоиди“ и поданици на опозициската партија, додека претседателот побара информации од владини агенции во соседните земји за „опасни“ ГО и активисти. Други претставници на јавните институции и високи државни функционери, како на пример Претседателот на Државната комисија за спречување корупција и Заменик министерот за внатрешни работи искажаа погрдни забелешки за ГО во текот на годината.

Покрај хајките, новинарите во принцип не се свесни за улогата на ГО во општеството и не се заинтересирани да пишуваат за прашања поврзани со ГО, со исклучок на новинари кои се поврзани со непрофитни медиуми како Нова ТВ и БИРН Македонија. Сепак, во 2016 година, независните медиуми покажаа поголем интерес за експертизата на ГО и работата на прашања поврзани со политичката криза, вклучувајќи го владеењето на правото и антикорупциските мерки. Иако се ретки, сепак имаше примери за соработка помеѓу ГО и медиумите, како онаа на МЦМС и телевизијата Телма како дел од програмата за македонските медиуми на УСАИД, како и помеѓу МОСТ и Нова ТВ.

Иако поголем дел од граѓаните сè уште им веруваат на ГО, довербата е на пониско ниво од 2013 година. Според истражувањето на проектот ТАКСО спроведено во април 2016 година, процентот на граѓани кои им веруваат на ГО паднал од 59,3 проценти во 2013 година на 50,5 проценти во април 2015 година, пред да забележи благ пораст до 53 проценти во април 2016 година.

Како што е опишано погоре, Владата и понатаму има контроверзен однос со ГО кои ги критикуваат нејзините политики. Според истражувањето на Конект, бизнис заедницата има скромно ниво на

доверба во ГО: една третина од компаниите им веруваат на ГО, една третина се неутрални и една третина не им веруваат на ГО.

Водечките ГО користат вообичаени средства за да ја претстават својата работа, преку објави за јавноста и прес-конференции. Голем број ГО, особено неформалните граѓански иницијативи, сè повеќе ги користат социјалните медиуми за да шират информации, да добијат поддршка и да апелираат за дејствување околу одредени прашања. Истовремено, ГО неретко практикуваат автоцензура при комуникацијата со медиумите. Организациите за мониторинг имаат развиени односи со јавноста, но само со медиуми кои се наклонети за критики кон владата.

Генерално само водечките ГО објавуваат годишни извештаи на нивните веб-страници. Повеќето ГО кои спроведуваат проекти од странски инвестиции редовно поднесуваат извештаи, но само до донаторите. Не е воспоставена самостојна регулатива на секторот. Не постои кодекс за однесување во граѓанскиот сектор.

Индексот за одржливост на граѓанските организации е клучна аналитичка алатка која го мери напредокот на граѓанскиот сектор во регионот на Централна и Источна Европа и Евроазија. Индексот го следи прогресот на граѓанскиот сектор во дваесет и девет земји во изминатите дваесет години. Индексот ја оценува целокупната овозможувачка околина во која делува граѓанското општество, притоа фокусирајќи се на правна рамка за граѓански организации, организациски капацитети, финансиска одржливост, застапување, обезбедување на услуги, инфраструктурата и имиџ на граѓанските организации во јавноста. Секоја димензија се оценува на скала од еден до седум, со тоа што укажува на многу напредно ниво, додека 7 покажува ниско ниво на развој. Индексот е развиен од Американската агенција за меѓународен развој во партнерство со локални граѓански организации во секоја од земјите во кои се спроведува Индексот.

За повеќе информации, ве молиме обратете се на Балканска мрежа за развој на граѓанското општество (БЦСДН) на executiveoffice@balkancsd.net

Англиската верзија на Индексот за одржливост на граѓанските организации во Централна и Источна Европа и Евроазија за 2016 година е достапен на следниот линк: <http://www.usaid.gov/europe-eurasia-civil-society>.